

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سازمان دارالتفسیر قرآن الکریم

کلیات طرح آموزشی
حفظ موضوعی قرآن کریم
(برنامه کوتاه مدت)

پاییز ۱۴۰۲

فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ

آنچه می‌توانید قرآن بفهوانید (سوره مبارکه مزمل/آیه ۲۰)

* حفظ آیات نورانی قرآن کریم از سرآغاز نزول این کتاب آسمانی، همواره مورد تأکید، تأیید و اهتمام حضرت ختمی مرتبت محمد بن عبدالله (صلی الله علیه و آله) بود و با عنایات ایشان، مورد توجه و اشتیاق مسلمانان صدر اسلام نیز قرار گرفت. آن حضرت در روایتی والا فرمودند:

«مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ عَنْ حَفْظِهِ ثُمَّ ظَنَّ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَا يَغْفِرُهُ فَهُوَ مِمَّنْ اسْتَهْزَأَ بِآيَاتِ اللَّهِ»^۱

هر کس قرآن را از حفظ تلاوت کند و سپس گمان برد که خداوند متعال او را نمی‌آمرزد، از کسانی است که آیات خدا را به تمسخر گرفته است.

در ایران اسلامی نیز حفظ قرآن پیشینه‌ای دیرینه دارد و در دهه‌های اخیر و به برکت پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی، در میان عموم مردم و به ویژه جوانان جایگاهی ویژه یافته است. شاهد این سخن خردسالان، نوجوانان و جوانان پرشماری هستند که به عنوان «حافظان قرآن کریم» در جای جای این کشور درخشیده‌اند و با حضور در محافل نورانی قرآن در داخل و خارج از کشور، موجب آبروی هر چه بیشتر شیعه و کشور اسلامی ایران شده‌اند. در همین راستا "حفظ موضوعی قرآن کریم" شیوه و روشی جدیدی است که در چند سال اخیر در کشور مطرح شده است اما آنگونه که انتظار می‌رود همانند "حفظ ترتیبی قرآن کریم" در جامعه جایگاه خود را پیدا نکرده است. امید است با طرح پیش رو و سایر طرحها و کتاب‌هایی که در حوزه حفظ موضوعی به رشته تحریر در می‌آید، شاهد رشد و گسترش روز افزون طرح حفظ موضوعی در سطح کشور باشیم. تأکیدات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) بر اهمیت انس عمومی با قرآن، تدبیر، عمل و مقدمات حفظ و تلاوت بر آنها از یک سو و لزوم توجه به نیاز روز جامعه و طبایع مختلف افراد از سوی دیگر موجب شده است تا، ایده «حفظ موضوعی» یا «حفظ منتخب» آیات و سُوَر قرآن در برنامه‌های مورد نظر سازمان دارالقرآن الکریم به صورتی ویژه طرح گردد چرا که و کارشناسان این سازمان بر این باورند که، این روش حفظ، از ظرفیت و قابلیت عمومی شدن گفتمان‌سازی آیات قرآن کریم در زندگی روزمره جامعه برخوردار است.

به همین منظور سازمان دارالقرآن الکریم در نظر دارد با جهت‌دهی فعالیت‌های قرآنی به سوی حل مسائل پیش روی جامعه اسلامی و برای کاهش آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی از یک سو و مواجهه مؤثر و هدفمند با جریان‌های معاند و منحرف در استفاده ابزاری و ناصواب از مفاهیم ارزشمندی چون «زن، زندگی، آزادی» از سوی دیگر، نسبت به استخراج آیات مرتبط با موضوع خانواده‌ها عنوان مستورا و استفاده از این آیات در طرح‌های آموزشی (حفظ موضوعی قرآن کریم) اقدامات مؤثر را صورت دهد، لذا نسبت به ایجاد یک طرح فراگیر با هدف توجه توأمان به حفظ و مفاهیم آیات مرتبط قرآن کریم چون این موضوع به اجرا گذارد.

* تعریف کلیدواژه‌ها

حفظ موضوعی: مفظ منسجم و هدفمند آیات و عبارات منتخب قرآنی که پیرامون یک موضوع همراه با درک معنا و مفهوم آنها.

*اهداف:

الف) اهداف کلی:

- ۱) ایجاد علاقه و انس با قرآن کریم در بین مخاطبان
- ۲) زمینه‌سازی جهت ایجاد انگیزه برای حفظ ترتیبی قرآن کریم در بین مخاطبان
- ۳) آشنایی مخاطبان با مفاهیم متعالی آیات منتخب قرآن در موضوعات معین
- ۴) پاسخ اجمالی به سوالات و شبهات احتمالی جامعه
- ۵) رفع خلأ ایده‌های راهبردی و تشنّت در میدان کنشگری اجتماعی در موضوعات مرتبط.
- ۶) ایفای نقش مؤثرتر کنش گران طرح‌به عنوان حلقه‌های میانی با آموختن مفاهیم پلویه قرآنی، حفظ آیات منتخب و تلاش برای انتقال آن به جامعه مخاطب خود.
- ۷) مطالبه‌گری در فضای مجازی و رسانه‌ای و عرصه‌های میدانی نسبت به مفاهیم پایه قرآنی.
- ۸) فعال‌سازی کنش گران این عرصه برای مطالبه‌گری از دو طیف اندیشمندان، عالمان و مسؤولان حاکمیتی.

ب) اهداف رفتاری:

انتظار می‌رود مخاطبان طرح پس از شرکت در کلاس‌های آموزشی، این طرح توانایی از حفظ خواندن و فهم ۱۲فراز قرآن کریم مرتبط با موضوع حجاب، زن و خانواده (که در ادامه ذکر می‌شود) را داشته و با تبیین آنها آشنا باشد.

* چکیده طرح:

بر اساس این طرح پس از تبلیغات، ثبت نام و سطح بندی مخاطبان به تفکیک جنسیت، سطح تحصیلات و محدوده سنی - کلاسهای آموزشی در ۶جلسه در مراکز آموزشی پیش بینی شده برگزار شده، و مخاطبان، توانایی حفظ ۱۲فراز قرآن کریم ذیل ۱۲ عنوان مرتبط با موضوع حجاب، زن و خانواده را کسب خواهند کرد.

* مشخصات کلی دوره:

- ۱ - نام دوره: آموزش حفظ موضوعی (کوتاه مدت)
- ۲ - مدت دوره: ۱۲ ساعت آموزشی (شامل ۶ جلسه آموزشی).
- ۳ - شکل اجرای دوره: به دو صورت حضوری (کلاس‌های آموزشی) و غیر حضوری (از طریق مشاهده فیلم‌های آموزشی و یا منبع آموزشی مرتبط)، تذکر ۱: افراد مستعد می‌توانند به صورت خودآموز از طریق مشاهده فیلم‌های آموزشی (در سامانه ایمانور)، درس را فرا گرفته و تنها در آزمون‌های آن شرکت نمایند.
تذکر ۲: به دلیل نیاز به کارورزی بیشتر در دوره فوق، بهتر است دو جلسه در هفته در نظر گرفته شود.
- ۴ - مقطع زمانی: آبان و آذر ۱۴۰۲
- ۵ - پیش نیاز: توانایی روخوانی قرآن کریم.
- ۶ - گستره طرح: سراسر کشور.
- ۷ - محل تشکیل دوره: تمامی اماکنی که امکان تشکیل دوره‌ها در آنجا وجود داشته باشد.
- ۸ - محتوای آموزشی دوره: متناسب با موضوعات مندرج در کتاب و کتابچه آموزشی با عنوان «مستورا» و محتوای فیلم‌های آموزشی. (جدول بودجه بندی دروس)
- ۹ - مجری دوره: تمامی مؤسسات قرآنی مردمی، خانه‌های قرآن، مساجد، هیئات و یا دارالقرآن‌های دستگاه‌های اجرایی کشور.
- ۱۰ - گروه‌های هدف: تمامی علاقه‌مندان به قرآن کریم که قصد و توانایی حفظ و فهم آیات قرآن کریم به صورت موضوعی و منتخب را داشته باشند.
- ۱۱ - تعداد متعلمان در هر کلاس: حداقل ۱۵ و حداکثر ۲۵ نفر.
- ۱۲ - ارزش آموزشی: کسب نمره قبولی در این دوره به عنوان «۱۲ ساعت آموزش» محسوب گردیده، به قبول شدگان گواهی پایان دوره اعطاء خواهد

* شرایط شرکت کنندگان:

- ۱) دارا بودن حداقل ۱۵ سال سن.
- ۲) توانایی روخوانی قرآن کریم.
- ۳) تذکر: حتی المقدور سعی شود محدوده سنّی فراگیران هر کلاس به هم نزدیک بوده و مخاطبان با یکدیگر اختلاف سنّی زیادی نداشته باشند.
- ۴) تذکر: تعداد شرکت کنندگان در این دوره حداقل ۱۵ نفر و حداکثر ۲۵ نفر در هر دوره می باشد که می بایستی حتماً به تفکیک برادران و خواهران مراعات و تنظیم شود.

شرایط معلم:

۱. حافظان قرآن کریم دارای مدارک تخصصی
۲. طلاب علوم دینی آشنا با معارف قرآن کریم
۳. مربیان قرآن دارای مدرک از سازمان دارالقرآن الکریم

منبع آموزشی:

بر اساس کتاب آموزشی «مستورا» و کتابچه مربوط به آن و یا محتوای فیلم های آموزشی.

جدول مشخصات آموزشی حفظ موضوعی (برنامه کوتاه مدت)

ارزش آموزشی	حدنصاب نمره قبولی پایانی		منابع آموزشی	پیش نیاز	ساعات آموزشی			عنوان دوره
	شفاهی	کتبی			جمع	عملی	نظری	
۱۲	۱۲	۱۲	۱- کتاب " مستورا" ۲- کتابچه "مستورا" ۳- فیلم آموزشی	(روخوانی قرآن کریم)	۱۲	-	۱۲	حفظ موضوعی برنامه کوتاه مدت

* جدول بودجه‌بندی دروس:

جداول بودجه‌بندی دروس با توجه به محتوای کتاب در ۶ جلسه با محوریت ۱۲ آیه قرآنی به شرح ذیل ارائه می‌شود.

جلسه	عنوان آیه	آیه محوری	آدرس آیه
	«عهدی که وفا نشد»	وَ إِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَ لَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَ اشْتَرَوْا بِهِ تَمَنَّا قَلِيلًا فَبُئِسَ مَا يَشْتَرُونَ	سوره آل عمران آیه ۱۸۷
اول	«فرب خورده و عریان»	يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَ قَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ	سوره اعراف آیه ۲۷
دوم	حرف‌های خوشگل مزخرف! «اتاق جنگ!»	وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَاطِئِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَ كَوَّ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ قَدْ رَهْمَ وَمَا يَفْتَرُونَ وَ مِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ	سوره انعام آیه ۱۱۲ سوره روم آیه ۲۱
سوم	«پدافند غیر عامل!» «جنس درجه یک!»	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَارًا وَ قُودُهَا النَّاسُ وَ الْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَ يَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ وَ لَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَ حَمَلْنَاهُمْ فِي الْوَجْرِ وَ أَلْبَسْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَ فَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا	سوره تحریم آیه ۶ سوره اسراء آیه ۷۰
چهارم	«برج آزادی!» «حرام سیاسی»	وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُمْ وَ لَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَ أَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَ آتِينَ الزَّكَاةَ وَ أَطِعْنَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يَطَهِّرَكُم تَطْهِيرًا يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكِ وَ بَنَاتِكِ وَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا لَئِن لَّمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُفَرِّقَنَّكُم بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا	سوره احزاب آیه ۳۳ سوره احزاب آیات ۵۹ و ۶۰
پنجم	«حق برادری در پرتوی واجب فراموش شده!» «ز دست دیده و دل»	وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ يَطْعَمُونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ	سوره توبه آیه ۷۱ سوره نور آیه ۳۰ و ۳۱
ششم	«شهری بر دامنه آتش فشان» «من اگر بنشینم... تو اگر بنشینی»	وَ أَنْكَحُوا الْأَيَّامَى مِنْكُمْ وَ الصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَ إِمَانِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَ وَ النَّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ لَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَ بِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ	سوره نور آیه ۳۲ سوره آل عمران آیه ۷۹

* آئین‌نامه برگزاری آزمون پایانی:

در آزمون پایانی، ممتحن دوره، همان معلم دوره بوده و آزمون‌ها را مطابق دستورالعمل زیر برگزار می‌نماید.

✓ معلم محترم جهت اخذ آزمون‌پلیانی بر اساس محتوای تدریس شده، حفظ آیات درس و مفاهیم آن را در دو آزمون کتبی و شفاهی خواهد سنجید. هر آزمون نصاب جداگانه داشته و شرط قبولی دریافت نصاب هر یک از آزمون‌ها خواهد بود.

(۱) **آزمون کتبی:** قرآن آموزان به ۱۰ سوال تشریحی از متن کتاب پاسخ خواهند داد. هر سوال ۲ نمره داشته و حد نصاب قبولی دریافت امتیاز ۱۲ می‌باشد.

(۲) **آزمون شفاهی:** ۵ پرسش حفظ از آیات دروس که هر سوال ۴ نمره خواهد داشت و حد نصاب قبولی امتیاز ۱۲ از ۲۰ می‌باشد.